

Høringsvar dokument 8:18 S (2021-2022) fra Skolenes landsforbund

Skolenes landsforbund takker for at vi fikk anledning til å sende inn et skriftlig høringsvar i forbindelse med representantforslaget om en helhetlig ungdomsskolereform.

Vi mener at forslaget inneholder mange gode momenter. Det er allikevel viktig for oss å si i innledningen at vi synes det er uheldig at denne reformen er foreslått nå, etter at mange andre endringer er i ferd med å gjennomføres. Vi frykter for at dette kan skape en unødvendig uro i ungdomsskolen. Når det er sagt, ser vi at det er kjempeviktig med en endring. Det er viktig at en styrker alle de grunnleggende ferdighetene og at man sørger for at elever som trenger tettere oppfølging får denne så tidlig som mulig i utdanningsløpet. Skolenes landsforbund har i lengre tid vært bekymra for manglende motivasjon og gjennomføringsgrad blant elever i ungdomsskolen.

Intensjonen med fagfornyelsen har vært at elevene skal møte en mer praktisk og variert undervisning. En ser imidlertid at fagfornyelsen dessverre ikke er svaret og løsningen på alle utfordringene en ser på ungdomstrinnet. Mange av de ønska endringene som en hadde ved innføringa av fagfornyelsen har dessverre vist seg å stoppe opp - delvis på grunn av at det fulgte lite friske midler med innføringa. Videre vil vi peke på en del utfordringer på ungdomstrinnet i dag:

- De senere år har forskning vist at elevenes leseferdigheter blir påvirket av et liv foran en skjerm. Samme forskning viser at undervisning basert på læreverk i papirform opprettholder og øker leseferdigheter. Det er da ønskelig at ved innføring av store skolereformer som fagfornyelsen blir det lagt til ressurser som gjør det mulig å gjennomføre målene reformene setter. Elevene selv ønsker papirbøker og ikke digitale læreverk i alle fag. IKT-kompetanse inngår i alle fag, og pr i dag mangler altfor mange skoler nye læreverk i tråd med fagfornyelsen. Det må legges sterkere føringer for hvordan kommunene kan bruke midler ment for akkurat dette. Skolen trenger bøker! De frie midlene som var tenkt gått til innkjøp av lærebøker og andre læremidler får vi beskjed om har gått i «andre kommunale sluk». Vi ser som svært viktig at midlene øremerkes.
- Tilpasset opplæring – når signalene fra Utdanningsdirektoratet og kunnskapsdepartementet er at alle elever skal hjelpes i samme klasserom, blir det vanskelig å sørge for kvalitet. I en ungdomsskole med et snitt på 27-28 elever i hver klasse, er tilpasset opplæring selv med lærernormen en

utfordring. Mange elever sliter med konsentrasjon, mister motivasjonen og i verste fall utvikler skolevegring. Det er derfor viktig å ta inn over seg at ikke alle elever kan hjelpes når det til enhver tid er mye lyd og inntrykk i en undervisningssituasjon. Mange skoler som tidligere hadde ressursavdelinger og særskilte støttetiltak, for eksempel «stasjonsundervisning» med fokus på kjernefagene og grunnleggende ferdigheter, har måttet stenge ned, både som resultat av kommuneøkonomi og som tidligere nevnt at alle skal ha hjelp i samme rom. Elever som ikke har lært seg å lese skikkelig, vil få store vansker med å øke ferdighetene sine med 25 andre rundt seg som enten holder på med andre ting eller forstyrrer konsentrasjonen som trengs for å tilegne seg dette. Enhetsskolen i Norge har stor takhøyde og er absolutt inkluderende, men vi må få på plass ressursenheter som kan ivareta svake elever som rett og slett ikke kan oppleve mestring i hel klasse. Det må flere yrkesgrupper inn i skolen - ergoterapeuter, flere fagarbeidere, folk med utdanning innen psykisk helse i tillegg til en forsterkning av helsesykepleiertjenesten. Det er også en stor utfordring at klasserommene ikke er tilpassa klasser med mange elever og mange ulike aktiviteter som krever at elevene har litt større plass enn bare pulten sin.

- Fokuset på alle testene – PISA, nasjonale prøver og andre på ungdomstrinnet - gjør lite for å øke skolemotivasjonen til den svakeste gruppen. Disse er i gruppen som fort faller ut i videregående skole. Fullføringsreformen er en god start, men det må mer samarbeid over skoletrinnene for å følge opp denne gruppen elever. Barneskole – ungdomsskole, og ungdomsskole – videregående skole, her ligger det mye potensiale for å unngå manglende motivasjon, skolevegring og frafall. Vi må tørre å tenke på mer tilrettelagt opplegg for elever som ikke er teoristerke. Praktisk arbeid, utplassering i samarbeidsbedrifter der en tenker allerede fra mellomtrinnet å gi elever en dag i uken med arbeidstrening. Forutsigbarhet kombinert med mestring vil gi stabilitet og større gjennomføringsprosent ut vgs. Faget Utdanningsvalg er et godt tilskudd til timeplanen og blir godt mottatt av elevene. Her bør en tenke på å øke timetallet i ungdomsskolen. Både lærere og yrkesveiledere bør vekte yrkesfag og studiespesialisering likt i møte med elevene. Men da må disse også få skoling innen faget! Altfor mange lærere blir satt til å undervise disse uten kursing eller veiledning. Arbeidslivsfag er et spennende fag, men å tenke elevbedrift for denne gruppen elever (de som velger vekk fransk, tysk og spansk) er å overvurdere engasjementet og kapasiteten til disse. Det vil også til dels gi en litt snever tilnærming til arbeidslivsfag. Faget i seg selv er viktig, da det gir innsikt i arbeidslivet og utfyller sådan faget utdanningsvalg. Vi får ofte tilbakemeldinger fra våre medlemmer om at dette er et fag hvor innholdet i stor grad begrenses av både økonomi og av at det ikke stilles noen krav til kompetansen hos lærerne som har ansvar for faget.

- Valgfag er en flott ting! Men det er flere ting som ikke faller heldig ut. Få vekk karakterer i valgfag. Slik det praktiseres nå, er det grunnleggende urettferdig da fagene i seg selv er svært ulike og kompetansemålene er for vage. De som «treffer» favorittfaget og får førstevalget sitt hvert år, vil kunne øke sitt snitt betydelig sammenlignet med en som blir tildelt plass. For svake elever er dette demotiverende og kan påvirke videre skoleløp negativt. Med tanke på prestasjonspresset elevene har på seg, kunne det vært positivt å få teste ut nye ferdigheter uten å måtte testes, og å opprettholde rettferdighetsprinsippet om like vilkår for søking til vgs. Den opplevelsen sitter ikke elevene med i dag. Vi ser også at det kan være store begrensninger i forhold til hvor store valgmuligheter den enkelte elev har. gruppestørrrelsene kan mange ganger bli store, voksenressursene små, og innholdet dermed mer teoretisert enn nødvendig.
- Skal norsk skole få til økt praktisk rettet undervisning, må det legges penger på bordet. Naturfagssaler, musikkrom, kunst og håndverk samt kroppsøving sliter med gammelt utstyr. Det er ikke motiverende for elevene å dele verktøy/utstyr som gjør at de må sitte halve timen å se på medelever da ressursene er få og utbrukt. Dette er et problem vi også ser i videregående skole på yrkesfag der utstyrsparken er utdatert, og lærlinger risikerer å ikke ha nødvendig kompetanse når de skal ut i lære. Også andre fag har behov for materialer som kan gjøre fagene mer praktiske. Tilgjengeligheter må være så god at dette lett lar seg bruke i undervisningen. Det er også her snakk om økonomi. Det er viktig å merke seg at manglende motivasjon for de praktiske og estetiske fagene for en del elever vil påvirke valg av retning i videregående skole. Merk at status kan være så mye – for eksempel må skoleeiere være seg bevisst på hvilke prioriteringer de gjør når det skal gjennomføres innkjøp av materiell og utstyr til de ulike praktiske og estetiske fagene.
- Gi læreren det siste ordet! Vi er ekspertisen og vet best hvilket opplegg hver enkelt elev vil profitere mest på. Samarbeid med foresatte er viktig og god relasjon til hjemmet profiterer alle på. Det sagt, vår kunnskap om tilpasset opplæring vil ikke alltid være det mor og far vil, og her må kompetanse trumfe foreldrehjertet. Vi trenger styrking av både PPT og BUP for å sette inn tiltak tidlig der en ser negativ utvikling hos eleven. Det er også viktig å se på lover og avtaler som både sikrer andre yrkesgrupper og kompetanser inn i skolen. Skolen har særlig bruk for sosialfaglig kompetanse. Mange skoler har oppgjennom gjort svært god erfaring med andre yrkesgrupper i skolen. Når kommuneøkonomien svekkes, er det allikevel her det spares inn, siden dette ikke er lovpålagt kompetanser.

- Skolenes landsforbund støtter behovet for å styrke overgangen mellom ungdomsskolen og videregående, og tror at rådgivning og karriereveiledningen på ungdomstrinnet både må styrkes og videreutvikles. De erfaringene som trekkes frem i «Dokument 8» samsvarer dessverre med tilbakemeldinger vi har fått fra mange av våre medlemmer. Mange elever har tatt sine valg basert på mangelfull informasjon. Styrking av rådgivning og karriereveiledning på ungdomstrinnet innebærer økt kunnskap om de ulike utdanningsprogrammene på videregående, og selv om det er variasjoner fra kommune/fylkeskommune til kommune/fylkeskommune, så vurderer vi det dithen at det er behov for å styrke samarbeidet mellom de aktuelle aktørene på ungdomstrinnet og videregående, for eksempel ved å etablere nettverk for erfarings- og kunnskapsdeling, mm). Det er også interessant å se på muligheten for at karriereveilederne fra videregående skal jobbe ned mot ungdomstrinnet i mye større grad enn i dag. En styrking av rådgivningen og karriereveiledningen på ungdomstrinnet må også sees i sammenheng med en styring av «Utdanningsvalg». Det er viktig å huske at for en 15/16 åring som skal gjøre valg for si framtid handler det om å bygge på både hva «kompisen» og heimen mener og på de erfaringene de har med det enkelte aktuelle utdanningsprogram. Også i samband med utdanningsvalg er det viktig med en praktisk tilnærming. Men det vil nok være en balansegang i forhold til hvor mye av undervisningstida på ungdomsskolen kan brukes med tanke på videregående, og hvor mye av tida til en lærer på videregående kan flyttes over mot ungdomsskolen.
- Vi kan ikke sende fra oss et hørings svar om ungdomsskolen uten å nevne det flotte faget arbeidslivsfag. Mulighetenes fag for alle elever. Et fag hvor elevene virkelig skal ha anledning til å skaffe seg praktisk erfaring gjennom arbeid med problemløsning og yrkesretta arbeidsoppdrag. Faget som har vært omtalt som en gavepakke til skole. Dessverre har dette blitt en litt omstridt gave. En gave som ikke alle ungdomsskoler vet helt hva de skal gjøre med. Det har nok utvikla seg litt etter hvert, men fortsatt er dette et fag som ikke blir prioritert. Den som underviser i faget har ikke alltid nødvendig kompetanse, det mangler ofte nødvendige lokaler eller utstyr til å ivareta intensjonen med faget eller for å nå kompetansemålene i faget. Der de har lyktes har det vært gjort en omfattende jobb med tanke på å knytte seg opp mot lokalt næringsliv. Det må også nevnes at en del av stedene hvor de har lyktes så har det vært en flukt over fra fremmedspråk over til arbeidslivsfag. Faget har blitt populært og har bidratt til en endra status og økt søknad hos yrkesfaglige studieløp i videregående. For en del skoler har det vært et ressursmessig dilemma at så mange elever har ønska å velge arbeidslivsfag og ikke fremmedspråk. Tilgang på fagfolk forskyves, behovet for areal og utstyr blir helt annerledes. Det er også en utfordring å finne løsninger for godtgjøring der hvor en bruker ressurser utenfor skolen. Det

må nevnes at vi har hørt om skoler hvor elever har fått «forbud» mot å slutte med fremmedspråk for å starte på arbeidslivsfag.

- I forbindelse med en ungdomsskolereform, er det svært viktig at en våger å løfte opp til diskusjon omfang av det tilbudet elevene skal få. Mange aktører spiller inn ønsker om å legge inn ulike tilbud med aktiviteter. Flotte forslag, til dels dyre forslag, og forslag som det tar mye tid å gjennomføre. Nå må spørsmålet stilles om noe må ut for å slippe til andre ting, eller om en skal utvide antall timer elevene skal bruke for å ivareta ønska endringer. En ungdomsskolereform må ikke settes i gang uten at det er politisk vilje til å ta de kostnadene reformen vil påløpe skolen.

Skolenes landsforbund ser fram til et videre samarbeid fram mot en reform av ungdomstrinnet.

På vegne av Skolenes landsforbund
Med vennlig hilsen

Bodil Gullseth
2. nestleder
Tlf: 976 68 399
Epost: bg@skolenes.no
Sentralbord: 993 56 060
[f Skolenes landsforbund](#)
[SLforbund](#)